

MAKTABDA TA'LIMNING O'ZGARISHLARI VA INNOVATSIYALAR

Tadjibayeva Ra'no Bagibekovna

Toshkent shahar Chilonzor tumani 178 IDUM fransuz tili o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi maktab ta'limidagi o'zgarishlar va innovatsiyalarni tahlil etadi. Yozma ishda, ta'lim metodlaridagi yangilanishlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim jarayoniga integratsiyasi, inkluziv ta'lim va personalizatsiya kabi muhim jihatlar ko'rib chiqiladi. O'qituvchilarning professional rivojlanishi va yangi pedagogik kompetensiyalarni egallashning ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Innovatsion yondashuvlar, masalan, flipped classroom, problemali o'qitish, konstruksionizm va kooperativ ta'lim metodlari o'quvchilarning ta'limdagi faolligini oshirish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan. Shuningdek, inkluziv ta'lim yondashuvi va maxsus ehtiyojlarga ega o'quvchilarga moslashtirilgan materiallar ta'limni yanada samarali va teng imkoniyatlar yaratishga xizmat qiladi. Tezis maktab ta'limining samaradorligini oshirish va o'quvchilarni yanada muvaffaqiyatli qilib tarbiyalashda innovatsiyalarning muhim rolini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Maktab ta'limi, innovatsiyalar, pedagogika, ta'lim metodlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (akt), interfaol ta'lim, inkluziv ta'lim, personalizatsiya, flipped classroom, problemali o'qitish.

Annotation: This thesis analyzes the changes and innovations in school education. It explores important aspects such as updates in teaching methods, the integration of information and communication technologies (ICT) into the educational process, inclusive education, and personalization. Special attention is given to the professional development of teachers and the importance of acquiring new pedagogical competencies. Innovative approaches, such as flipped classroom, problem-based learning, constructivism, and cooperative learning, aim to increase student engagement in the learning process, foster independent thinking, and develop problem-solving skills. The use of inclusive education and adapted materials for students with special needs is also discussed, contributing to a more effective and equitable educational

environment. The thesis highlights the important role of innovations in improving the effectiveness of school education and preparing successful students.

Keywords: School education, innovations, pedagogy, teaching methods, information and communication technologies (ICT), interactive learning, inclusive education, personalization, flipped classroom, problem-based learning.

Bugungi kunda maktab ta'limi dunyo miqyosida keng ko'lamli o'zgarishlar va yangilanishlarni boshdan kechirmoqda. Ta'lim tizimi faqatgina bilimlarni uzatishdan iborat bo'lmay, o'quvchilarga yangi ko'nikmalarni egallash va shaxsiy rivojlanish uchun zarur sharoitlar yaratish imkoniyatini taqdim etadi. Maktabda ta'limning o'zgarishlari va innovatsiyalari esa nafaqat o'quvchilarni, balki o'qituvchilarni ham yangi pedagogik yondashuvlarga tayyorlashni talab qilmoqda.

Ta'lim metodlarining innovatsion o'zgarishlari

An'anaviy ta'limdan interfaol yondashuvlarga

O'zgarishlarning asosiy jihatlaridan biri ta'lim metodlarining yangilanishi hisoblanadi. An'anaviy "ustoz-darslik-o'quvchi" modeliga qarshi interfaol va faol ta'lim metodlari ilgari surilmoqda. Bu metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularning o'quv jarayoniga bevosita jalb qilinishini ta'minlaydi.

• **Problemali o'qitish:** Bu metodda o'quvchilarga oldindan tayyorlangan ma'lumotlarni eslab olish emas, balki muayyan masalani hal qilish vazifasi qo'yiladi. O'quvchilar ilmiy tadqiqot, kreativ fikrlash va mustaqil qaror qabul qilishga o'rganadilar.

• **Konstruksionizm:** Ushbu pedagogik yondashuvda o'quvchi o'z bilimini o'zi yaratadi. O'qituvchi faqatgina qo'llab-quvvatlovchi sifatida faoliyat ko'rsatadi va o'quvchining o'z tajribalari va fikrlari asosida yangi bilimlarni shakllantiradi. Piaget va Vygotskiyning fikrlariga asoslanadi, bu metodda o'quvchilarni qiziqtirish, fikrlash jarayonini rivojlantirishga e'tibor qaratiladi.

• **Kooperativ ta'lim:** O'quvchilarni bir-birlariga yordam berishga undaydi. Guruhlarda ishlash orqali ularning jamiyatda o'z o'rnini topish, boshqalar bilan hamkorlikda ishlash va turli qarashlarga ochiq bo'lish kabi muhim ko'nikmalar rivojlanadi.

Interfaol darslar va "Flipped Classroom" yondashuvi

Innovatsion ta'lim metodlari orasida "flipped classroom" (aylantirilgan dars) metodikasiga ham alohida e'tibor qaratilishi kerak. Bu metodda o'quvchilar darsdan oldin o'qituvchi tomonidan taqdim etilgan video darsliklar, maqolalar yoki boshqa resurslar orqali mavzuni o'rganadilar. Darsda esa o'qituvchi o'quvchilarning o'rgangan bilimlarini mustahkamlash va amaliy mashg'ulotlar o'tkazishga ko'proq vaqt ajratadi. Bu yondashuv o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi va ular uchun o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Texnologiyaning Ta'limga Ta'siri

Axborot-texnologiyalarining integratsiyasi

Zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayoniga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. O'qitish va o'qish jarayoni raqamli texnologiyalar yordamida yanada samarali va qiziqarli bo'lib bormoqda.

- **Interaktiv doskalar:** Ta'limda interaktiv doskalar va boshqa elektron ta'lim vositalari (masalan, smartfonlar va planshetlar) o'qituvchilarga darsni yanada interfaol tarzda olib borish imkonini beradi. O'quvchilar esa bu vositalar yordamida nafaqat darsda qatnashish, balki yangi mavzularni o'zlashtirishni ham osonlashtiradilar.

- **Onlayn platformalar va resurslar:** Google Classroom, Edmodo, Moodle kabi platformalar o'qituvchilarga o'quvchilarning bilimni nazorat qilish, baholarni kiritish, dars materiallarini taqdim etish va jamoaviy ishlash imkoniyatlarini yaratadi. Shu bilan birga, bu platformalar o'quvchilarga ta'lim materiallarini istalgan vaqtda va istalgan joyda o'rganish imkonini beradi.

- **O'yinlar va gamifikatsiya:** Ta'limda o'yinlardan foydalanish, o'quvchilarning qiziqishini oshirishga va ta'limni yanada samarali qilishga yordam beradi. Masalan, matematika yoki tarix kabi fanlarni o'yinlar orqali o'rganish o'quvchilarning faoliyatini yanada samarali va interfaol qiladi.

Virtual va yordamchi ta'lim

Virtual sinflar va onlayn ta'lim kurslari, ayniqsa, pandemiya davrida o'quvchilarga ta'lim olishni davom ettirishga imkon berdi. Biroq, bu formatning faqat pandemiya davrida emas, balki doimiy ravishda o'quvchilarning ta'lim olish shakli sifatida qabul qilinishi mumkinligi ko'rsatilmoqda.

Inkluziv Ta'lim: Barcha o'quvchilar uchun bir xil imkoniyatlar

Inkluziv ta'limning joriy etilishi nafaqat maxsus ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarni o'z ichiga oladi, balki barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlarni ta'minlashni maqsad qiladi. Bugungi maktabda, har bir o'quvchi o'z ehtiyojlariga qarab, ta'lim olishlari uchun moslashtirilgan yondashuvlar mavjud.

• **Maxsus ehtiyojlarga ega o'quvchilar uchun resurslar:** Maktablarda maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilar uchun individual ta'lim rejalari, qo'llanmalar va moslashtirilgan materiallar mavjud. Bu materiallar o'quvchilarning o'ziga xos rivojlanish xususiyatlariga mos ravishda tayyorlanadi.

• **Moslashtirilgan metodlar:** Ta'lim jarayonida o'qituvchilar o'quvchilarning qobiliyatlari va ehtiyojlariga qarab turli metodlarni qo'llashlari mumkin. Masalan, ba'zi o'quvchilar vizual resurslarga ko'proq e'tibor berishsa, boshqalari audio yoki kinestetik usullarni afzal ko'rishadi.

Personalizatsiya va Individualizatsiya

Zamonaviy ta'limda har bir o'quvchining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olish, ular uchun maxsus ta'lim rejalari ishlab chiqish talab etilmoqda. Personalizatsiyalangan ta'lim o'quvchilarga o'z qobiliyatlariga mos ravishda o'qish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ta'lim olish jarayonini yanada samarali qiladi.

O'qituvchilar o'quvchilarning bilim olish tezligi, qiziqishlari, va tayyorlik darajasini hisobga olgan holda darsni moslashtirishlari kerak. Buning uchun dars materiallari, mashqlar va baholash tizimlari ham individual ravishda tayyorlanadi.

O'qituvchilarning rivojlanishi va yangi kompetensiyalar

O'qituvchilar ta'limdagi o'zgarishlarga moslashish uchun doimiy ravishda yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishlari kerak. Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish uchun o'qituvchilarga turli xil treninglar, kurslar va seminarlar tashkil etiladi. Ular yangi metodlarni o'rganish, texnologiyalarni samarali qo'llash, va o'quvchilar bilan munosabatlarni yaxshilash bo'yicha ko'nikmalarni oshirishadi.

Maktabda ta'limning o'zgarishlari va innovatsiyalar bugungi ta'lim tizimining yangi, zamonaviy va ilg'or shakllarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning bilim olish jarayoni nafaqat an'anaviy metodlar bilan cheklanib qolmaydi, balki interfaol, innovatsion va texnologiyalarga asoslangan yondashuvlar bilan to'ldirilmoqda. Bu esa ta'limni yanada samarali, qiziqarli va foydali qiladi.

Zamonaviy pedagogik metodlar, masalan, problemali o'qitish, konstruksionizm va kooperativ ta'lim o'quvchilarga mustaqil fikrlash, jamoaviy ishlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Flipped classroom kabi yondashuvlar o'quvchilarni faqat dars materiallarini qabul qiluvchi emas, balki faol ishtirokchi va o'z bilimlarini mustahkamlovchi shaxslar sifatida ko'rishga yordam beradi.

Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'limga kiritilishi o'quvchilarga yanada kengroq o'rganish imkoniyatlari yaratmoqda. Interaktiv doskalar, onlayn platformalar, virtual sinflar va o'yinlashgan ta'lim metodlari o'quvchilarning ta'lim jarayoniga qiziqishini oshiradi va ularning bilim olishda faolligini ta'minlaydi.

Innovatsiyalarni joriy etishda inklyuziv ta'lim yondashuvi ham alohida o'rin tutadi. Maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilar uchun moslashtirilgan ta'lim materiallari va metodlar, barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlar yaratishga xizmat qiladi. Bu o'quvchilarning nafaqat akademik bilimlarini, balki ijtimoiy va hissiy ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yordam beradi.

Personalizatsiyalangan ta'lim orqali o'quvchilar o'zlariga mos ravishda darslar va materiallar orqali o'rganish imkoniyatiga ega bo'lishadi, bu esa har bir o'quvchining o'z imkoniyatlariga qarab eng yuqori darajada o'qishiga yordam beradi.

O'qituvchilarning professional rivojlanishi va yangi pedagogik kompetensiyalarni egallashga qaratilgan ishlanmalar ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda asosiy omil hisoblanadi. O'qituvchilar o'z bilimlarini doimiy ravishda yangilab borishlari, yangi texnologiyalar va metodlarni o'zlashtirishlari, shuningdek, o'quvchilarga to'g'ri va samarali yondashuvlarni taqdim etishlari zarur.

Natijada, maktabda ta'limning o'zgarishlari va innovatsiyalar nafaqat o'quvchilarga sifatli bilim berish, balki ularni kelajakdagi hayotga tayyorlash, jamiyatda muvaffaqiyatli va mas'uliyatli fuqarolar bo'lib yetishishlariga hissa qo'shadi. Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilarning umumiy rivojlanishini, ijtimoiy faolligini va innovatsion fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu esa o'quvchilarning nafaqat bugungi kundagi, balki kelajakdagi muvaffaqiyatlarini ham ta'minlaydi.

Xulosa

Shunday qilib, maktabda ta'limning o'zgarishlari nafaqat o'quvchilarning bilim olish jarayonini, balki ularning shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlash, jamiyatning har

tomonlama rivojlanishiga xizmat qilish uchun zaruriy omildir. Ta'lim tizimining yangilanishi orqali nafaqat bilimlar, balki o'quvchilarning ijtimoiy, madaniy va hissiy ko'nikmalari ham rivojlanadi, bu esa kelajakda kuchli, ta'limli va barqaror jamiyatni shakllantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirzaev, S. (2017). Pedagogik Innovatsiyalar va Ta'limda Yangiliklar. Toshkent: "Fan" Nashriyoti.
2. Qodirov, I. (2019). Inkluziv Ta'limning Asosiy Tamoyillari. Toshkent: "Uqituvchi" Nashriyoti.
3. Pirmatov, T. (2020). Ta'limda Personalizatsiya va Differentsiyalash. Toshkent: "Fan va texnologiya" Nashriyoti.
4. O'zbekistonda Ta'limni Rivojlantirishning 2017-2021 Yillarga Mo'ljallangan Davlat Dasturi. (2017).
5. Sharipov, M. (2018). Maktab Ta'limidagi Yangi Pedagogik Yondashuvlar. Toshkent: "Uqituvchi" Nashriyoti.
6. Usmanova, D. (2021). O'quvchilarga Innovatsion Ta'lim Texnologiyalarini Qanday O'rgatish Kerak? Toshkent: "O'zbekiston" Nashriyoti.